XXXV. évf. Cluj-Kolozsvár, 1925. November 11. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Br. Petrichevich-Horváth Kálmán lemondása.

Felső-Zsuk, 1925. szept. 25.

Méltóságos és Főtisztelendő Főtanács!

Im megválok a főgondnokságtól. Ha az ember állásának nem tud eleget tenni, amint az megkívánja, adja át másnak. Amióta leestem, azóta sokat betegeskedem, sántítok, mankón járok és különben is betegeskedem, ki mindig egészséges voltam, főgondnoki teendőimnek eleget tudtam tenni, amit most nem teszek ugy, amint illik. Igy lévén a dolog, kérem a Mélt. és Főtiszt. Főtanácsot, hogy legközelebbi gyülésén töltse be helyemet, melyet nagy megtiszteltetésnek vettem, midőn arra megválasztott. Most, hogy annak nem tudok kellőkép eleget tenni, köszönetem mellett visszaadom. Különben szeretett egyházamnak, mint egyszerü egyháztag, szolgálatára leszek ezek után is.

Br. Petrichevich-Horváth Kálmán s. k.

*

Mi, akik átérezzük a mai nehéz helyzet sulyos követelményeit s ugyanakkor szeretettel és hálával gondolunk egyházunk és Dávid Ferenc Egyletünk halhatatlan emlékü és mindég hivatása magaslatán álló főgondnokára, illetőleg elnökére, lehetetlen, hogy e sorokhoz egy pár gondolatot ne füzzünk.

Egyházunk és hiveink egyeteme hosszu időn keresztül hozzászokott ahhoz, hogy ügyei egyik főintézőjének br. Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok urat tekintse.

A kolozsvári főgimnáziumból egész sora került ki azon ifjak

Unitarian school for the ministry
Berkeley
America
California

nak, akik mint legjobb érettségit tevők, évenkénti 200 koronás nagy jutalmában részesültek s ezen nagyszabásu áldozata nagymértékben járult hozzá ahhoz, hogy a kolozsvári Ferencz József tudományegyetemen az unitárius ifjak aránytalanul nagy százaléka volt az egyetem legelső hallgatói között.

Főgondnok urunknak az egyház minden ügye iránt való állandó odaadó érdeklődése, tiszta jelleme s jóságos lelke okozta azt, hogy még a legnagyobb küzdelmekben is mindenki föltétlen tisztelettel és szeretettel adózott neki.

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán

Bizonyos áhitatos és hálás tisztelet, sőt bensőséges szeretet él mindannyiunk lelkében e nagy emberünk iránt.

A Dávid Ferenc Egylet nemcsak szerencsés volt, hogy br. Petrichevich-Horváth Kálmán ur volt az elnöke, hanem büszke is lesz mindig arra, hogy ilyen ész és sziv által vezettetett.

Most, mikor egyházunk szenvedéses idejében e nagy lélek törékeny teste miatt nem lehet közöttünk, maga kivánja, hogy az az egyház, amely teljesen szivéhez volt nőve, amelynek kulturáját és müvelődését oly készséggel szolgálta és irányitotta, állitson fiatalabb, erősebb kezeket a kormányrudhoz.

Az egyház, a közérdek, az Istenországának épitése minden előtt!

Méltóságos urunk, az unitáriusság megérti és kellőképen értékeli ez önzetlen, a nagy lélek eme nemes megnyilatkozását s biztositjuk, hogy amidőn minden erőnket és figyelmünket egyházunk megmentésére és fejlesztésére forditjuk, Méltóságodról s más nagyjainkról is soha megfeledkezni nem fogunk sem egyházi gyüléseinken, sem D. F. Egyletünk összejövetelein, vagy hivatásos munkamezején.

Mi bizunk egyházunk jövőjében s kérjük Istent, adjon hitet Méltóságodnak abban, hogy az unitárius egyház mindég élni és folyton virágozni fog. A Dávid Ferenc Egylet pedig nevelési és müvelési ténykedéseit soha meg nem szünteti. Evvel adózik a multnak s teljesiti kötelességét a jövővel szemben.

K. E.

TŰZHELY MELLETT

Kezdő ének.

1. (A 22. dallamára)

Hallj meg minket élő Isten,
Látod mi ég sziveinkben.
Kit nem ért más, kit nem hall más,
Felér hozzád a sóhajtás.
Elesettnek pajzsa nincsen,
Csak a sóhaj s csak Te itt benn:
Hallj meg minket, élő Isten! *P. M.*

Imádságos könyv.

Nekilendült egyházi irodalmunk egy drága értékkel gyarapodott. Vári Albert unitárius lelkész és vallástanár egy csinos és izlésesen kiállitott, igazi lelki áhitattal átélt és megírt unitárius imádságos könyvet adott ki.

A mű terjedelme 224 oldal s vannak benne: I. Ünnepi imádságok, II. Hétköznapi imádságok, III. Alkalmi imádságok és egy függelék.

A mélységes Isten-hit, a tiszta-szellemüség, a benső áhitat s a keresztény testvéri szeretet és vallás-erkölcsi felfogás jellemzi e könyvet. A lélek megindultságaival s a szenvedések tisztitó hatásával és Atyánkban való őszinte megnyugvással találkozunk benne. Olvasása közben olyan légkör vesz körül, amely alkalmassá tesz az Isten országának személyes megélésére.

Mindenkinek készséggel ajánljuk ez imádságos könyvet; de különösen azoknak fog nagy szolgálatot tenni, akik szétszórtan élnek s a templomot és más összejöveteleket nem látogathatnak.

Kapható *Füssy József* könyvkereskedésében Tordán (Turda) füzve 50, vászonba kötve 65 és diszkötésben 135 leuért. *K. E.*

A halál névnapja.*

Az átlag és azon aluli emberek a szokásoknak a rabjai.

Ez azt jelenti, hogy lenyügözik, fogva tartják a szokások annyira, hogy nem tudnak azok hatásaitól szabadulni. Aki pedig fogva van, az rab.

Átlag ember az olyan, akiben önállóság, önakarat, tehetség csak éppen, hogy a szükségre való van meg szükösen. Átlagon

---

* A D. F. ifjusági egyletben felolvasható a serdülő ifjak előtt. Szerk.

aluli az olyan, akiben vagy igen kevés, vagy semmi sincs eme tulajdonságokból.

Az ilyenek aztán maguk semmi üdvös, hasznos dolgot önmagukból ki nem termelnek, sem önmaguktól nem is tesznek, hanem élnek, cselekednek azután és aszerint, amit másoktól látnak, hallanak. Igy lesznek a szokások rabjai. A rabság pedig emberi méltósághoz nem illő állapot.

Rabság többféle van. Közönségesen azt szokták annak nevezni, mikor valakit beketrecelnek testileg.

Ez a test rabságba esése . . . börtön rabsága.

Van azonban olyan rabság, midőn az ember testileg szabadon jár, de lelkileg le van fogva, nyügözve a külső szokásoktól.

Ez a lélek rabságba jutása . . . a mások akarata és a szokások rabságába.

A szokások között is vannak jók és rosszak.

Jók azok, melyek gyakorlása által az magának és embertársainak használ, akár szellemileg, akár lelkileg, akár anyagilag. Az ellenkezők a rosszak. Példákra is hivatkozva előbbiek között megemlithetjük a következő jó, üdvös, hasznos foglalkozásokat.

Az önmüvelő foglalkozás akár egyedül, még inkább egyesületek, testületek keretében, midőn az üres, munka nélküli időben szép, hasznos, léleknemesitő, észtfejlesztő, müvelő olvasmányokkal vagy kedves, időtöltő, lelki gyönyört is okozó, szórakoztató kedvünk és tehetségünk szerinti mellékfoglalkozásokkal töltjük időnket az üres, léha, lelket mételyező időtöltés, vagy a semmittevő, butitó lustálkodás helyett.

Jó és szép szokásnak minősithetjük a nép között még itt-ott meglévő, egymás kisegitésére szolgáló kalákát is, olyan esetben, midőn pl. egy szegény és gyenge özvegy, vagy kellő anyagi és munkaerő nélküli, de a jóban törekvő felebarátunk munkájában lévő támogatás céljából neki segitségére megyünk közösen, mikor ki-ki egy pár munkaóráját adja segitségül, de ezáltal több napra menő, nagy segitséget, előhaladást juttatunk számára. A szép, jó és hasznos sokások gyakorlását ne is engedjük a használatból kiveszni.

A gyakorlatban lévő szokások között több van rossz, mint jó. Közülök nehányat megemlitünk a következőkben:

A szesz fogyasztása, a dohányzás, a nyerészkedő játékok többféle faja, a kártevés, a káromkodás, a szitkozódás, az irigység, a gunyolódás, az illetlenségek számtalan neme.

A szokások közül némelyek azért tartják fogva az embereket, mert régiek s azokat ugy tanulták meg elődeiktől. Ezeknek rabjai a maradi emberek.

Vannak szokások, melyek főkép azért tudnak hóditani, mert ujkeletüek s épen ezért érdeklik az emberek egy részét. Ezeknek követői az újszerüség: a divatok emberei.

Mind az ósdi, mind az uj divatu szokások közül azok, melyek

érdemesek arra, hogy az emberek ragaszkodjanak hozzá; érdemesek a felkarolásra is.

Mind az ősi, mind az ujszerü azon szokások, melyek nem alkalmasak az emberek javára szolgálni, nem érdemesek a figyelemre sem.

Mindazon régi, vagy uj irányu szokások, melyek gyakorlásából akár erkölcsi, akár szellemi, akár anyagi hátránya, kára van az embereknek, arra érdemesek, hogy az emberek kiküszöböljék a gyakorlatból a régieket és ne engedjék befészkelődni az ujakat.

Az emberek általában panaszkodnak az élet nehézségei miatt. Jelen körülmények között van is ok rá, de annál inkább szükség van a könnyitő eljárásokra is. Ilyen eljárás lehet pl. az is, ha egy nem üdvös, nem nemes, haszontalan, sőt megterheléssel járó szokást elhagyunk a gyakorlatból.

* * *

Régi, egészen ősi szokás a halotti torozás. Régi szokás, de nem kegyeletes (habár éppen azon célból gyakorolják), nem kiméletes, nem nemes vonatkozásu, nem finom, nem szép, nem helyes és nem gazdaságos. Régi szokás, de a fentiek alapján nem méltó a felkarolásra, továbbgyakorlásra.

Nézzük . . . miért?

Ősrégi (az ember müveletlen korából való) eredeténél fogva is nyers szokás, mi a későbbi fejlettebb emberek közül már ki-kimaradozott. Nem azért, mert régi, hanem azért, mert a jobb izlésü emberek lelki állapotával és tisztultabb felfogásával nem volt már összeegyeztethető a barbár szokás kiméletlensége. Már népünk között is itt-ott kezdtek ráeszmélni a halotti torozás szokásból való eltörlésének helyességére.

Vannak, kik ragaszkodnak hozzá éppen ősiségénél fogva, hivatkozván „ . . . nagyapáink is ugy gyakorolták“. Vannak, kik ragaszkodnak hozzá és követik azon elvből indulva ki, hogy hát a halott azt megérdemli az élőktől.

Az ügy első felének ama részére való hivatkozással, hogy ősi szokás gyakorlása s igy érdemes a követésre; . . . azt mondhatjuk, hogy nagyapáink a földet is faekével karcolgatták, turkálták meg s arattak is gyakran gyomos, szemetes gabonát.

Az azutániak belátták, hogy a vaseke alkalmazása jobb, hasznosabb s annak bevezetése után jól megmüvelt földjükről aratnak legtöbbször gyöngytiszta buzát. Tehát nem volt hátrányos az ősi szokás alkalmazásának elvetése.

Az ősi torozás elhagyása sem jár semmi hátránnyal, de előnnyel igen.

Arról szó sem lehet, hogy egy halott s annak emléke ne érdemelné meg a tort, ha az ránézve megtisztelő és valóban kegyeletes volna.

Nézzük a dolgot alapjában és közelebbről, hogy miként szo-

kott történni nagyon sok esetben a torozás: a halál névnapjának megtartása.

Összegyülnek a torba meghivottak a halotti házhoz eszem-iszomra. Elején, amig a józan ész vezeti az egybegyülteket, kellő illedelemmel, tisztelettel szoktak viseltetni ugy a halott emléke, mint a házhoz tartozók iránt a szomoru hangulathoz illő magatartásukkal.

Mikor hamarosan a szesz hatása alá kerülnek a koponyák, élessé, kiméletlenné s igen gyakran zavargóvá, veszekedővé is fokozódik a hangulat bántó célzások, avagy különféle sérelmek egymás fejéhez vagdalása folytán.

Ennek pedig az oka és magyarázata az, hogy ily alkalomkor a rokonok és szomszédok szoktak jelen lenni. Az atyafiak és testvérek között gyakran lappang valami rejtett sérelem, mint pl. az osztozkodásnál vélt csalódás. Ugyanis majdnem mindenki azt hiszi, hogy az osztozkodásban ő van megcsalva s a mások nyertesek.

A szomszédoknál meg a gyakori érintkezésekkel és apróságokkal kerül alkalom egy-egy kis zsebre rakott sérelemre.

Mindezeket megfontolás alapján józanon és mérsékeltebb emberek ha el is hallgatják és türnek is, mikor már szeszes fejük alá van fütve, indulatuk üstje mindjárt forrni kezd és ki is fut azonnal.

Ily esetekből sokszor kegyeletsértő torrá torzul a tisztességtevésnek szánt eljárás, ami sehogy sem illő egy halott utolsó emlékéhez. De ha legnagyobb rendben foly le a torozás, még akkor sem minősithető a mai felvilágosodottabb emberek illő eljárásának, mert azonkivül, hogy ezáltal a halott emléke iránt sem gyakorolunk semmi különösebb megtiszteltetést, . . . a háznál a gyászos esetet s az abból eredő csendes, fájdalmas hangulatu s a kimerüléstől is fáradt lelkeket kiméletlenül bántjuk, zaklatjuk, kinozzuk. Ez nem lehet megfontolt emberekhez illő. Nem is teszi jobb érzésü, fejlettebb lelkü egyén.

Hogy pedig az atyafiak nem annyira a megtisztelő kegyeletből, hanem inkább szenvedélyeik kielégitésének vágyából kivánkoznak a torba, e feltevés és állitás mellett bizonyit egy alkalomkor egy torba meg nem hivott bácsi következő átkos zsörtölődése: „. . . mé nem hittak engem is meg, me én is éppen ugy tuttam vóna enni s inni, mint akárki más".

A fentiek után látható, hogy a torozásban lelkileg sincs semmi épitő, nemesitő, kegyeletes mozzanat. Anyagiakban sincs semmi üdvös, csak hátráltató eredmény a halállal sujtott vesztes családnak amugy is sok kiadást okozó helyzetében.

Egészségi szempontból is kerülendő; járványok idején eltiltandó.

Akinek módja engedi, szive diktálja, az sokkal szebb módon gyakorolhat kegyeletes eljárást halottja, hozzátartozói és a közösség részére is, ha a torozás költségeit emlékül bármi nemes célra szenteli. Arra találhat számtalan lehetőséget.

A mi felvilágosodottabb szellemünk a józan ész alapján azt tanácsolja ezek után, hogy ne gyakoroljuk tovább ez ősi, de barbár

szokást. Hisz az ember cselekedeteivel tud bizonyságot tenni belső fejlettségéről is. Nem az bizonyit, amit képzelünk vagy amit mondunk magunk felől, hanem amit cselekszünk.

Patakfalvi Zsigmond
tanitó.

Egyleti élet és munkásság.

Munkaterv a Dávid Ferenc vallásos egylet müködéséhez.

I. rész.

Egyházközségi D. F. Egyletek.

Vallásközönségünk azon részének, mely az elemi iskolából kikerült, „Dávid Ferenc Egylet“ cimen olyan egyesület szervezendő, mely két tagozatban: az „Ifjusági Dávid Ferenc Egylet“-ben és a rendes „Dávid Ferenc Egylet“-ben folytatja müködését.

A két szervezet közös vezetés mellett müködik. Vonatkozó állami és egyházi törvényeink szerint ezen egyesületek egyházunk kiegészitő részét képezik (4093—1924. törvszéki sz., 3616—1924. Egyh. Főh. körirat alapján), igy müködésüknek semmi akadálya nem lehet.

Szervezhető, sőt ahol ezen munkaterv szerint müködő szervezeteink már régebbi idő óta sikerrel müködnek, vagy ahol a papon és a tanitón kivül más vezető is van, szervezendő „Gazdakör“, „Olvasókör“ és „Nőkszövetsége“ is. Miután azonban ezen keretek már egy magasabb kulturigény kielégitésére szolgálnak s müködésük kereteit ez idők szerint a helyi viszonyok határozzák meg, programmjukkal jelen munkaterv nem foglalkozik.

Az Egyházközségi Dávid Ferenc Egylet kettős tagozatának munkatervét a következő két fejezetben adjuk:

I. fejezet.

1. *A Dávid Ferenc Egylet*

a nagykoru unitáriusok valláserkölcsi életét és kulturális haladását munkáló egyházi szerv.

Minden év novemberében kezdi müködését s pap és énekvezér-tanitó vagy más alkalmas egyén vezetésével lehetőleg minden héten egy összejövetelt tart, amikor is előre megállapitott programm szerint tartja meg gyülését.

Első gyülésen megválasztandó a vezetőség. Ez áll: egy elnök, egy helyettes elnök, legkevesebb két gyülésrendezőből, egy jegyző, két aljegyző, egy pénztáros, egy teremgazda, egy könyvtáros és öt férfi, öt nő választmányi tagból. (A népesség szerint a választmány nagyobb is lehet.)

Pap és énekvezér-tanító a gyülésrendezői tisztet köteles önként vállalni, e kötelességgel járó tisztre azonban más is megválasztható. *Elnökök* a gyülés adminisztrativ dolgait intézik, *rendezők* a gyülést előkészitik, *jegyzők* a gyülés lefolyásáról részletes jegyzőkönyvet vesznek fel, *pénztáros* az egylet vagyonát kezeli, arról az utolsó gyülésen elszámol; *teremgazda* ülőhelyekről, világitásról gondoskodik, a rendre felügyel, *könyvtáros* elnöki felügyelet mellett az egylet könyvtárát kezeli, a *választmány* az egyletet megszervezi, összetartja s ügyeit az alakuló gyüléstől a bezáró gyülésig intézi.

A vezetőség minden évben, vagy két évben ujra választandó. Régi tagok ujra választhatók.

Évenkint legkevesebb tiz gyülés tartandó. Ezenkivül két ünnepélyes gyülés, egyik a Főhatóság esetleges intézkedése szerint vagy november 15-én Dávid Ferenc emlékére, a másik az évi munkaeredmény beszámolásának legyen szentelve. Ezen utóbbi — ünnepélyes gyülés — is a rendes programm mellett foly le. Főpont legyen azonban az elvégzett munka eredményének méltatása, a szereplők felemlitése és az érdemesek megdicsérése. E beszámolót az elnök teszi meg. A beszámoló másodpéldánya az Egyházköri D. F. E.-nek megküldendő.

A tiz rendes gyülés gerince az a két előadás legyen, melyeknek tárgyai jelen fejezet 2. pontja alatt vannak felsorolva. E két előadást a vezetőség (pap, tanitó vagy más) tartja. A gyülés további pontjai ezek: *egyházi ének, ima, megnyitó szavak, szavalatok, szórakoztató felolvasás (vagy monológ, dialóg), énektanulás, jegyzőkönyvhitelesités, bezáró megáldás.* Ezeket a programmpontokat a D. F. E. tagjai szolgáltatják a rendezők irányitása mellett. És pedig:

a) *Egyházi énekek* közül kettő a már megtanult egyházi énekekből veendő programmba. E tekintetben irányadó legyen a népiskolák részére készitett egyházi énektanitási tanterv. A jelzett két ének a gyülekezet által a gyülés kezdetén és végén énekelendő.

A programm pontjai közé illesztendő még az Ifjusági D. F. E.-i vagy más daloskör, akár az énekvezér vagy más jó énekes által szóló, duett formában bemutatandó egyházi ének is, kivánatos azonban, hogy ez a bemutatott ének azonos legyen a megtanulásra kiválasztott énekkel.

b) *Imát* a lelkész mond. Az ima azonban ne legyen hosszabb öt-hat rövid mondatnál. Csak egy röpke fohász pl. arra, hogy a jó keresztény pár szóban hogyan tárja ki lelkét Isten előtt s mint kéri áldását, miként hivja segitségét munkája kezdetén.

Gyülés végén ima helyett ugyancsak lelkész mondjon bezáróul pár köszönő és megáldó szót a gyülekezeti ének előtt.

c) *Megnyitó* — az imához hasonló rövid programmpont — ne legyen egyéb, mint a közönséghez intézett üdvözlet és a gyülés egész tárgykörét felölelő rövid célkitüzés. Legyen benne egy összefoglaló gondolat s ez szóljon a szervezet céljáról, fontosságáról,

épitő, tanitó és nevelő voltáról is. Megnyitót a gyülés rendezője mond.

d) *Szavalatokról* a rendező gondoskodik. Egy estén két szavalat tartandó; erre azonban elő kell készülni olyformán, hogy a rendező által kiválasztandó költeményt az előadó megelőzőleg tanulja meg előadni is próbaszerepléssel, hogy a közönség lehetőleg hibátlan előadást halljon. Egyik költemény legyen komoly, másik vigtárgyu, mindkettő tanitó és szórakoztató. Szereplők elsősorban az önként jelentkező egyleti tagok közül, ha ilyen nem akadna, a D. F. E., D. F. Ifjusági Egylet, végül az iskolás növendékek közül választandók ki.

e) *Szórakaztató felolvasás*, vagy előadás egy programmpontot tölthet ki. Tárgya: ismeretterjesztő és nevelő hatása mellett jóizü, lehetőleg könnyed, vidám dolog legyen, de ne sértse a D. F. E. vallásos szellemét. Lapjainkban, folyóiratainkban a rendezők, akik ezt a gyülés tagjai közül szereplőknek felolvasás vagy előadás végett kiadják, bőségesen találnak ilyen tárgyu szórakoztató cikkeket, előadható jeleneteket.

f) *Énektanulás* a következő programmpont, de az ugy előkészitendő, hogy 15—20 percnél több időt ne vegyen igénybe. Evégből: a programm rendjén megelőzőleg szóló, duett formában vagy daloskör által bemutatott ének szövege iskolásgyermekek vagy D. F. Ifj. E.-i tagok által olcsó füzetekbe gyülés előtt leirandó a gyülés nagyságához mért számban s ezek a füzetek a gyülés kezdetén kiosztandók, a végén beszedendők s általában mint a D. F. E. vagyona kezelendők.

g) Gyülés bezárása előtt felolvasandó a megelőző gyülésről felvett *jegyzőkönyv*, melyet a gyülés jegyzője s aljegyzői felváltva vesznek fel és amelyet a bekötött jegyzőkönybe való beirás előtt a gyülés rendezőjének a fogalmazási és iráshibák kijavitása végett tartoznak bemutatni. E jegyzőkönyvnek kulturtörténeti szemponton kivül az a jelentősége is van, hogy a minden évben ujra választandó jegyzők az irásban és fogalmazásban tisztük betöltése által gyakorlódnak.

Összefoglalás:

Az elősorolt anyag a következő sorrendben, az alább megjelölt időtartam alatt adandó elő:

1. Gyülekezeti ének	időtartama kb.	3	perc
2. Ima	„ „	2	„
3. Megnyitó	„ „	3	„
4. Szavalat (komoly)	„ „	5	„
5. Vallásos tárgyu előadás	„ „	15—20	„
6. Bemutató ének	„ „	3	„
7. Közismereti tárgyu előadás	„ „	15—20	„
8. Szavalat (vig)	„ „	5	„
9. Szórakoztató felolvasás vagy előadás	„ „	15—20	„

10. Énektanulás ... időtartama kb. 15—20 perc
11. Jegyzőkönyv ... „ „ 10 „
12. Bezáró és gyülekezeti ének ... „ „ 10 „

Ez a programm tehát két óra alatt lefolytatható és le is folytatandó. A hosszabb időre nyujtás fárasztó, az érdeklődés rovására esik, ezért kerülendő. E beállitás két személy (pap, énekvezértanitó) állandó vezetését, tevékenykedését feltételezi. Ott, ahol más is megnyerhető a kulturmunka végzésére, a pap és énekvezér-tanitó munkája az általa kifejtendő más irányu munkásság javára könnyül.

Arra törekedjék a vezetőség, hogy ezen D. F. E.-i gyüléseket lehetőleg csak 16 éven felüliek látogassák.

Tagoktól beszedett önkéntes tagsági dij fennmaradó összege könyvtár beállitására fordítandó.

A vezetőség köteles minden tagja után 2 leut a D. F. E. felsőbb tagozatai javára lefizetni.

2. *D. F. E. előadásai tárgyai.*

a) *Hittanból:*

I. A vallásos hit jelentősége; Isten a mi atyánk. II. A nagy világvallások és a kereszténység. III. Jézus élete. IV. Jézus személyisége és életének tanulságai. V. Jézus valláserkölcsi tanitásai. VI. Az unitárius vallás keletkezése és az egyház megalapitása. VII. Képek az erdélyi unitárius egyház történetéből. VIII. Ugyanaz folytatva. IX. Az unitárizmus mai állása. Elterjedése Angliában és Amerikában. X. Az unitárius kereszténység lényege (hittani és vallástani szempontból).

b) *Közismereti tárgyból:*

I. Levegő: időjárás, hőmérséklet stb. II. A viz (vegytani és egészségtani szempontból). III. Élelmiszerek (mint fent), táplálkozás. IV. Szeszesitalok (testi és erkölcsi szempontból). V. Élelmiszerek eltartása és elkészitése. (Romlott, fertőzött anyagok, hamisitások.) Főzés, főzőedény. Étkezés rendje stb. VI. A ruha (egészségtani és gazdasági szempontból). VII. A lakás (egészségtani szempontból). VIII. Az emberi test mozgása. Játékok. Tánc. IX. Emésztés, vérkeringés, lélegzés. X. A test összhangzatos nevelése, különös tekintettel a csecsemő- és gyermeknevelésre.

II. fejezet.

1. *Dávid Ferenc Ifjusági Egylet.*

Ami a felnőtt, nagykoru unitárius közönségnek az egyházközségi D. F. E., ugyanaz kell, hogy legyen az iskolából kikerült ifjuságnak a D. F. Ifjusági Egylet azzal a különbséggel, hogy ennek az ő részére felsőbb iskolát pótló intézménynek, hasznos szórakozásra nevelő társaskörnek is kell lennie amellett, hogy főcélját, a valláserkölcsi oktató nevelést szemelől egy percig is eltévesztené.

Novembertől kezdődőleg a D. F. Ifjusági Egylet is tartson 10 rendes gyülést. A két ünnepélyes gyülést a D. F. E.-tel közösen üli meg, abban tevőleges részt vesz.

Első gyülésén azok az ifjak, kik a D. F. Ifjusági Egyletnek tagjai kivánnak lenni, az elnök kezébe a következő fogadalmat teszik le: „Én N. N. becsületemre fogadom, hogy a D. F. Ifjusági Egyletnek hüséges és odaadó tagja leszek; minden igyekvésem oda irányul, hogy magamat viselkedésemmel az egyleti tagságra érdemessé tegyem. Az egyesület szabályait megtartom s annak vezetősége iránt tiszteletet és engedelmességet tanusitok. Isten engem ugy segélyen.“ Az elnök a fogadalmat tett ifjakkal kezet szorit, mely aktus őket tagokká avatja. A később belépők is igy lesznek tagokká.

Ugyancsak az első gyülés a vezetőséget is megválasztja. Tagjai: elnök, helyettes elnök (kik egyuttal a gyülésrendezők is), egy jegyző, két aljegyző, egy pénztáros, egy teremgazda, négytagu fegyelmi birósag és egy ifjusági gazda (biró) helyettessel.

A fegyelmi birósag az elnök vezetése, irányitása mellett itélkezik az ifjusági tagok vétsége fölött, melyeknél a következő itéletek alkalmazandók: 1. megintés, 2. dorgálás, 3. öt leu pénzbüntetés, 4. tiz leu pénzbüntetés, 5. kizárás.

Az ifjusági gazdák (birók) az ifjuság fölötti fegyelmet gyakorolják rendtartás céljából. Gyülések, táncmulatságok, összejövetelek stb. vezérletükkel rendeztetnek, a többi tagok támogatása mellett.

A többi tisztviselők kötelessége a D. F. E. tisztviselőiével azonos.

A D. F. Ifjusági Egylet gyülései programmjában az ifjuság cselekvő résztvétele feltétlen biztositandó.

Az egyházi ének, ima, énektanulás, jegyzőkönyvfelvétel épugy történik, mint a D. F. E.-ben.

Szavalat a rendező által kiválasztható, betanulás az ifju gondja. A szavalatot azonban kövesse birálat.

Minden gyülésen hangozzék el két rövid tanitás: egyik a lelkész által: hit- és erkölcstani tárgyu, másik az énekvezér-tanitó által: a mennyiségtan, természettudomány, egészségtan, gazdaságtan vagy társadalomtudomány köréből. Feldolgozandó anyag központi D. F. E. által kijelöltetik. Első évi anyag jelen fejezet 2-ik pontja alatt van.

Egy felolvasást a fent jelzett tárgykörök valamelyikéből, kiegészitve földrajzzal, történelemmel, az ifjak valamelyike tart. A felolvasást rendező válassza ki. Ezt a felolvasást a végén rövid megbeszélés követi. E pontnál a cél az ismeretnyujtás mellett az olvasás módjának megtanitása és megkedveltetése, miután ez az ismeretszerzésnek legbiztosabb s legkönnyebb eszköze.

Az estéből még fennmaradó fél óra beszélgetésre forditandó. Az élet nyujtotta esetek alapján a beszélgetés tárgyai olyanok legyenek és a beszélgetés fonala akként vezettessék a rendező által, hogy

valamely erkölcsi vagy illemszabály könnyen megalkotható legyen: pl. a kölcsönös üdvözlésről, a felnőttek iránti tiszteletről, a fegyelemről, az utcán, templomban és táncban való viselkedésről.

A D. F. Ifjusági Egylet legbuzgóbb és legjobb tehetségü tagjai közben müsoros előadásra, vagy mükedvelői szinielőadásra készülhetnek, melyet az egyesületben teljesitett munkájuk jutalmaként tánccal egybekötve — egyházi célra — előadhatnak.

Az elnökség gondoskodjék, hogy a D. F. Ifjusági Egylet tagjai után is lefizettessék a személyenkinti 2 leu a D. F. E. tagozatai javára.

Tagsági dij itt is önkéntes, elszámolás a D. F. E. pénzével közösen történjék.

Dávid Ferenc Ifjusági Egylet tárgykörei.

a) *Hit- és erkölcstanból:*

I. Az ember lelki és erkölcsi világa. II. Vallásosság. Az unitárius vallás (szépségei). III. Igazságosság. IV. Mások életének, vagyonának, hirnevének tiszteletben tartása. V. Becsület. VI. Szülői, gyermeki szeretet. VII. Rokoni-, nemzet-, emberszeretet. VIII. Hála, kegyelet. IX. Józan élet, mértékletesség. X. A munka.

b) *Közismereti tárgyakból:*

I. Földmüvelés. II. Trágyázás, trágyakezelés, mütrágya. III. Vetés (mag, nemesitès, ápolás, vetőgép). IV. Növényápolás. V. Terménybetakaritás. VI. Terményértékesités. Szövetkezés. VII. Konyhakertészet. VIII. Gyümölcskertészet. IX. Takarmánynövények. X. Ipari és kereskedelmi növények.

II. rész.

Egyházköri Dávid Ferenc Egylet.

Az egyházközségi D. F. Egyletek esperesi körönkint egyházköri D. F. Egyletet alkotnak. Az egyházközségi D. F. E. az egyházköri D. F. Egyletbe müködő és résztvevő tagokul összes vezető (elnök, helyettes elnök, rendező) tagjait delegálja s érettük a megállapitandó tagsági dijat fizeti. A kör tisztviselőit ezek választják.

Az egyházköri D. F. E. célja az egyházközségi D. F. E.-nek munkájához irányt, biztatást, eszmét, lelkesedést, szóval teljes erkölcsi támogatást adni, kötelessége ezek munkáját ellenőrizni, munkaprogrammjukat elnöksége által jóváhagyással ellátni. Évenkint legalább egyizben más és más helyen összejövetelt, közgyülést tart, ünnepélyt, népmulatságot rendez, hová szereplésre a legjobb erőit vonultatja fel idegen egyházközségek D. F. Egyleteiből, példaadásért s az egylet céljai, törekvései propagálására. Ezen összejövetelek, közgyülések jövedelmei a központnak beszolgáltatandók.

Egyházköri D. F. E. tisztikara 3 évre választatik. Ezek: elnök, titkár, pénztáros és fele annyi választmányi tag, ahány egyházközségből áll a kör (fele férfi, fele nő).

A tisztikar elnök felosztása alapján minden évben meglátogatja az egyházközségi D. F. Egyleteket ellenőrzés és előadástartás, szóval valláserkölcsi propaganda célból s eljárása eredményét elnökség közgyülés utján a központnak bejelenti.

Az egyházközségi D. F. E. évvégi összefoglaló jelentéséből az egyházköri D. F. E. összesitést készit, közgyülésén tárgyalja és a központi D. F. E.-hez felterjeszti.

Az évi eredményt magába foglaló jelentés minden évi szept. 30-ig a központi D. F. E.-nek beküldendő.

Az egyházköri D. F. E. pénztára az egyházközségi alakulatoktól a tagdijakat (személyenkinti 2 leut) beszedi, annak felét saját szükségei fedezésére — elszámolás kötelezettsége mellett — felhasználhatja, mig a másik felét a központi D. F. E. pénztárába befizeti. Az egyházköri D. F. E. fenntartási költsége azonban az egyházközségi D. F. Egyletektől begyülő tagsági dijak összegének felén tul nem emelkedhetik.* **Kiss Károly.**

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Közgyülésünk. Minthogy a Főtanácsot november hó 22.-ére halasztották, igy közgyülésünk november 21-én d. u. 4 órakor lesz a kollégium disztermében. Kérjük, hogy a tagok minél nagyobb számban jelenjenek meg. Fontos volna ez azért is, hogy a jelen számban megjelenő *Munkaterv* végrehajtásának módozatairól minél behatóbb eszmecserét folytathassunk. Közgyülésünk programmja a következő: 1. Ének. 2. Ima. 3. Elnöki megnyitó. 4. Máthé Zsigmond Angliából hazatért lelkészjelölt előadása. 5. Titkári és pénztárosi jelentés. 6. Énekel a teológusok énekkara. Este 8 órakor a kollégium tornacsarnokában rendkivül érdekes müsorral és tánccal egybekötött jótékonycélu estélyt rendez az Egylet, amelyre a meghivók a napokban fognak szétküldetni.

Főt. Ferencz József püspök ur október hó 15-én kedves családi körben ünnepelte meg a püspökné őméltóságával együtt házasságuknak 65-ik évét. E kedves keresztényi családi ünnepségen nagyobb családjuk: az Egyház is résztvett. Isten szeretete legyen továbbra is e hosszantartó frigyen.

Az egyházköri D. F. Egyletek figyelmébe. Tisztelettel kérem az Elnökség nevében a köri D. F. Egyletek titkárait, hogy az évi munkásságot magában foglaló rövid jelentéseiket sürgősen küldjék be szerkesztőségünkhöz annál is inkább, mert a főhatóságnak jelentést kell tennünk évi müködésünkről.

A november 22-iki főtanácsi szónok Halmágyi János marosköri esperes lesz.

Benczédi Pál-nak az E. K. T. által, az elemi iskolák 6. oszt. számára engedélyezett Hit- és erkölcstana megjelent s az egyházi pénztári hivatalban kapható.

* A D. F. E. központi választmánya megtárgyalta s el is fogadta. Szerk.

Egyházépités. A vargyasi unitárius egyházközség évszázados megujitott templomában uj orgonájának és harangjának felszentelési ünnepségét október 18-án tartotta meg, mely alkalommal orgonán és csellón szépen játszott, valamint szólót énekelt Ütő Lajos kolozsvári énekvezér. Ütő Mária orgona- és Ürmösi Jenő hegedüjátékában, valamint a helybeli vegyeskarnak énekszámaiban volt még élvezetes részünk. Kiss Károly énekvezér-tanitó zenei tudása, kiváló akarata és nemes szorgalma teljes sikert aratott e nagy ünnepségeken. Imát Pál Ferenc esperes, egyházi beszédet Ütő Lajos kereszturi lelkész tartott s Székely Ferenc ifju pedig egy szép vallás-erkölcsi tartalmu költeményt szavalt el. A templom, orgona és harang történetét Kisgyörgy Sándor tb. esperes ismertette igen érdekes összeállitásban. Balázs András derzsi lelkész mondotta az urvacsorai ágendát. A Főhatóság képviseletében dr. Kiss Elek dékán jelent meg, felolvasta a főt. Püspök ur meghatóan szép üdvözlő leiratát s tolmácsolta az egyetemes egyház üdvözletét a vargyasi buzgó és áldozatkész egyházközséghez. Beszédében foglalkozott az egyházközség történetével s kiemelte a Daniel-család nagy és állandó szolgálatait, valamint a hivek örökös buzgóságát is. Most is közel 300.000 (háromszázezer) leut adtak össze önkéntesen egyházépitésre. Különös figyelmet érdemel, hogy a Brassóban szolgáló vargyasi leányok két izben is templomi teritőket adtak s id. Székely Lajosné szül. Sós Juliánna pedig 7078 leu értékü papiszék-takarót adományozott jelenben. Örömmel láttuk a hatalmas gyülekezetet, a sok vendéget, a jó vendéglátást, Bodor Ferenc gondnok jó tetteit, a hivek ragaszkodását s különös örömünkre szolgált, hogy a báró Danielek nemcsak sokat és szivesen áldoztak, hanem Lajos f. ü. gondnok urunk betegségéből felgyógyulva, ékesszavu pohárköszöntőben is részeltetett az ebédnél. Este szépen sikerült az „Iglói diákok“ előadása. Vargyas vezetői és hivei jóvoltából igazán nagyszabásu dolgot cselekedett az egyházépités terén.

A marosköri püspöki vizsgálat alkalmával Nyárádszentmártonban Fazakas Lajos tb. esperes házánál dr. Kaáli Nagy Árpád f. ü. gondnok — nevezett afia lelkészi müködését méltatva, — 1000 leut ajánlott fel egy alap létesitésére, mely népünk gyermekeinek tanittatását volna hivatva szolgálni. Dr. Boros György egyh. főjegyző és dr. Simó Zsigmond egyh. tanácsos szintén 1000—1000 leut ajánlott meg a szép célra, azzal a reménnyel, hogy Fazakas Lajos tb. esperes barátai és tisztelői hasonlóképen növelni fogják ez alapot.

Az egyetemes unitárius lelkészkör a Főtanácsot megelőző szombaton d. e. 8 órakor az unitárius kollégium disztermében évi rendes közgyülést tart a következő napirenddel: 1. Imát mond Nagy Dénes alsójárai lelkész. 2. Elnöki megnyitó. 3. Jelentések: *a*) titkári, *b*) az Unitárius Szószékről, *c*) pénztárnoki. 4. Egyházi beszéd pályázat eredményének kihirdetése. 5. Zoltán Sándor homoródszentmártoni lelkész felolvas „Hitoktatásunk reformja“ cimen. 6. Indit-

ványok. 7. Bezáró. — A lelkészköri gyülés után d. e. 11 órakor a kolozsvári unitárius egyházközség Péterfi Dénes lelkész emlékére ünnepélyt rendez, melyen az emlékbeszédet dr. Gál Kelemen kollégiumi igazgató mondja és S. Nagy László iró Péterfi Dénesre vonatkozó emlékeiből olvas fel. — A Főtanácsot megelőző pénteken este 6 órakor a lelkészkör a kollégiumban választmányi gyülést tart. Mindezekre a lelkészkör tagjait és az érdeklődőket tisztelettel meghivja *az elnökség*.

Házasság. Benczédi Ferenc nyárádszentlászlói lelkészünk feleségül vette Gyarmathy Rózsika urleányt. Legyen frigyükön s egyházi munkásságukon Istennek áldása.

Székelykereszturi főgimnáziumunk évmegnyitó ünnepélyét az unitárius templomban tartotta meg szeptember 26-án. Gálfalvi Sámuel igazgató megnyitóbeszéde keretében megemlékezett a főt. Püspök ur 90.-ik születésnapjának ünnepléséről, amely augusztus 9-én egész egyházunk örömünnepe volt. Szeretett ősz főpásztorunk életének főbb eseményeit ismertetve, markáns vonásokkal rajzolta fennkölt jellemét s az ifjuság elé mint életideált állitotta oda munkás egyéniségét. Ezután meleg szavakban emlékezett meg a főgimnázium ősz nesztorának, Barabás Lajos tanárnak 50 éves tanári munkásságáról, aki annyi éven át vértezte fel az ifjuságot a becsületesség és kötelességtudás fegyverével s oly sok generációt bocsátott ki már az élet küzdőterére. Megható volt, amint szólásra emelkedett az őszhaju, de fiatalos kedélyü paptanár tisztes alakja, megemlékezve pályája örömben és búban eltelt éveiről. Most is ama két erényt kötötte az ifjuság lelkére, a munkát és becsületet s egyuttal bejelentette azon régebbi elhatározását, hogy e megemlékezés alkalmából 6000 leus alapitványt tesz szegény tanulók segélyezésére. A megnyitó alkalmával imát Lőrinczi István vallástanár mondott; az ünnepélyt pedig buzditó szavakkal zárta be dr. Elekes Dénes iskolai f. ü. gondnok. A beirt tanulók létszáma 165, körülbelül mint a mult iskolai évben.

Barabás Ferenc Árkoson egyike volt azoknak az egyszerü, de hitbuzgó és igazán unitárius lelkületü székely embereknek, akik egyházuk jövőjére nagyon sokat gondoltak. A község közgazdasági intézményeiben is állandóan tevékeny részt vett s ennek alapján a közbizalom a vezetők közé állitotta, de életének igazi célját egyházának a segitése képezte. Már korábban több alapitványt tett egyházközségében több ezer korona értékben, a mult évben pedig ujabb 50.000 leus alapitvánnyal örvendeztette meg nejével együtt egyházközségét. Hosszas betegség után munkás életét október hó 3-án fejezte be 81 éves korában. A rokonság, a község népe és számos vidéki nagy részvéte mellett Végh Benjámin esperes-lelkész és Kovács Lajos brassói lelkész méltatták a háznál, illetve a sirnál a hitére és egyházára annyi szeretettel gondoló férfi méltán példaadó emlékét.

Adományok a brassói unitárius templom építése céljára. (Folytatás.) A székelyszentmiklósi egyházközség gyüjtése 186, Székelyszentmiklósról „Az én hitem“ cimü füzetek árában 70, székelykereszturi egyházközségben a Nőkszövetsége gyüjtése 5500, Brassói Népbank adománya 3000, dr. Elekes Domokos gyüjtése Székelykeresztur 400, Taar Géza adománya Nagyajta 150, Kisgyörgy Imre adománya Olthéviz 250, datki unitárius egyházközség adománya 1000, Sándor Gergely adománya Brassó 300, Halmágyi Gábor adománya Brassó 1000, Ferencz István és neje adománya Brassó 500, Lőrinczy Géza, Kádár Lajos, Nagy László, Benedek János teológusok adománya Kolozsvár 20—20 = 80, együtt 20.271 L. Kamatokkal és mulatságok jövedelmével 1924. dec. 31-én a templom-alap végösszege 328.947 L, melyhez a mostani közlemény összegét hozzáadva, együtt 349.218 L. — A szives adakozóknak, illetve gyüjtőknek az egyházközség nevében ezuton is hálás köszönetet mond *Kovács Lajos* lelkész.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába augusztus 1-től október 24-ig előfizetői és tagsági dijat fizettek 1922-re Andrási Árpád Brassó; Bereczky Lajos Rava. 1923-ra Andrási Árpád Brassó; Papszt Gyula Kolozsvár; Biluska Rózsika Kolozsvár; Bereczky Lajos Rava; Gál Elek Nyárádszentlászló. 1924-re Id. Br. Daniel Lajos Vargyas; Andrási Árpád Brassó; Papszt Gyula Kolozsvár; Kerekes István Nagyajta; Biluska Rózsika Kolozsvár; Özv. Székely Mózesné Felsőrákos; Id. Lázár Miklós Torockó; Osváth Gábor Ürmös; Milinta János Brassó; Gál Elek Nyárádszentlászló. 1925-re Tób Zsigmond Nyárádremete; Máté Sándor Bágyon; Gálfalvi Kálmán Brassó; Papszt Gyula Kolozsvár; Ferencz Lajos, Benedek András Nagyajta; Inczeffy Lajos Szászrégen; Dr. Hankó Domokos Brassó; Mózes Károly Mócs; Özv. Mózes Mihályné Szentábrahám; Özv. Nagy Mózesné Székelykeresztur; Özv. Adorjáni Istvánné, Fekete József Kisadorján; Özv. Tamás Ignácné Felsőrákos; Id. Lázár Miklós Torockó; Pécluj Margit Cleveland (2 dollár); Nagy Klárika Marosvásárhely; Milinta János, Bende Ödönné, Török Sándor Brassó; Bölöni Imre Földvár; Kovács Jenő Fogaras; Major Zsuzsánna Nagyszeben; Kovács Károly Marosujvár; Lőrinczy Zsigmond Marosvásárhely; Szentiványi Sándor Cleveland; Csinádi Jánosné Nyárádszereda; Gál Elek, Fodor Mihály, Id. Tóth Károlyné Nyárádszentlászló.

Alapitói dijat fizettek: Id. Br. Daniel Lajos Vargyas 400 L.; Dr. Ferenczy Géza Nagyajta, Gál Mózes Sepsiszentkirály, Zoltán Sándor, Zoltán Balambér Homoródszentmárton 500—500 L. Kolozsvár, 1925. október 24-én. *Gálfi Lőrinc.*

Szerkesztik: Dr. Kiss Elek, Pap Domokos, Pálffi Márton, Dr. Varga Béla.

Előfizetési ár: Egész évre 40 L. Magyarországra 60 L. Egyes szám ára 5 L. Akik a 40 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 500 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

Nyomatott „Corvin“-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17sz